

МОДУЛЬ 2. ҚАЗАҚСТАН ЖЕРІНДЕГІ ҚОЛА ҒАСЫРЫ

(б.з.б ХҮІІІ-ІХ ғғ.)

1. № 7. Семинар сабағының тақырыбы. Қола дәуіріндегі Қазақстан аумағындағы материалдық мәдениет және оның белгілері, өнері және діни нанымдары.

2. Сабақтың мақсаты мен міндеттері: Қазақстандағы қола дәуірінің өзіндік мәдениеті болғандығын, олар өз ерекшеліктерін сақтай отырып, Қазақстан аумағында таралып, белгілі бір даму сатыларынан өткенін байқаймыз. Осы дәуірде аридтық табиғи-географиялық жағдай көшпелі тұрмыс пен көшпелі мал шаруашылығына өтуге өз әсерін тигізді. Осы сұрақтарды жан-жақты қарастыру.

3. Сабақтың мазмұны:

1. Діні мен өнері (баяндамалар):

А) Ерте қола дәуірінде жерлеу салтында кремация;

Ә) Құрбандық шалу.

2. Кен өндіру әдістері (баяндамалар):

А) Жұмсақ кен өндіргенде опыру әдісін қолданды;

Ә) Қатты кен өндіргенде отпен уату әдісін пайдаланды;

Б) Үңгіп қазу әдісі.

4. Техникалық (оның ішінде оқытудың да) және инструментальдық құралдар: интерактивті тақта, слайдтар, презентациялар, электрондық оқулық.

5. Сабақтарды өткізу тәртібі: Дербес жұмысқа арналған тақырыптар

1. Қола металлургиясы. 2. Бақташылық, мал шаруашылығы. 3. Егіншілік.

Дәрісханада өткізілетін жұмыс:

Оқытушының алғы сөзі:

Қола дәуірінің адамдары табиғат күштеріне көбірек табынды.

1. Мәйіттің басын батысқа немесе оңтүстік-батысқа қаратып жерлеген.

2. Өлікті қабірге аяқ-қолын бүгіп жатқызған..

3. Өлген адамды өртеп, қабірге оның күлін ғана қою ғұрпы да болған.

Андроновтықтар үй салғанда құрбандық шалған. Ошақты қатты құрметтеген.

Тасқа салынған суреттер: жабайы бұқа, би-шілер, қоспақ түйе, екі аяқ арба, әскер шайқасы. Әшекейлер: са-қина тәрізді сырға, алтын білезік т.б.

6. Әртүрлі күрделілік деңгейдегі тапсырмалар (сұрақтар) және оларды бағалаудағы ұпайлардың үлестірілуі:

1-деңгей. *Негізгі ұғымдарға және адам есімдеріне анықтама беру.* Қола дәуірі, табиғат күштері, кремация, п етроглиф.

2-деңгей. *Реферат презентациясы:*

1. Күнге, айға және жұлдыздарға табыну салты.

2. Нұра кезеңі тайпаларына жерлеудің дәстүрі.

3-деңгей. Андрон тайпаларының этнографиялық ерекшелігі болып геометриялық оюлармен өрнектелген керамика.

7. СӨЖ және ОСӨЖ тапсырмалары, олардың түрлері мен орындалуына қойылатын ұпайлардың үлестері: Қола дәуірінің жартастар бетіне салынған суреттерінің өзіндік ерекшеліктерін анықтау.

8. Пайдаланылатын әдебиеттер:

Негізгі әдебиеттер:

1. Маргулан А.Х., Акишев К.А., Кадырбаев М.К. Древняя культура Центрального Казахстана. – А-А., 1966.

2. Ахинжанов С.М. Макарова О.А. К истории скотоводства и охоты в Казахстане. А-А., 1992.

3. Ткачев А.А. Культура населения Центрального Казахстана в эпоху развитой бронзы. Автореф.... – М., 1991.

4. Варфоломеев В.В. Сарыарка в конце эпохи бронзы. Автореф. ... – АА., 1991.

5. Қазақстан тарихы. Көне заманнан бүгінге дейін. 5 томдық, 1 том. Алматы, 1996.

6. Алпысбаев Х.А. Неолитическая стоянка в пещере Караунгур. // Изв. АН Каз ССР. Сер. обществ., 1969, №2, С. 85-87.

7. Байпаков К.М., Таймагамбетов Ж.К. Археология Казахстана. Учебное пособие для студентов исторических факультетов вузов. – Алматы, 1993., 362 с.

8. Петрин В.Т., Таймагамбетов Ж.К. Комплексы палеолитической стоянки Шульбинка из верхнего Прииртышья. – Алматы, 2000, – 167 с.

9. Сыздыкова А.М. Ертістің Павлодар өңіріндегі археологиялық ескерткіштер. – Павлодар, – 27 б.

10. Калыш А.Б. Историческое краеведение Казахстана. 2017.

11. Қартабаева, Е.Т., Мырзабекова, Р.С. Ежелгі дүние тарихы 2014. РМЭБ.

Қосымша әдебиеттер:

1. Нысанбаев Н.Ә., Нұрмұратов С.Е., ТҒыбитов Х. Қазақ философиясы тарихы (ежелгі дәуірден қазіргі заманға дейін) : Монография. 1-том :Қазақ философиясының қалыптасуы: ежелгі түркілік дәуір 2014. РМЭБ

2. Нұржанов А. Ұлы жібек жолы және ортағасырлық Қазақстан. Алматы: Рауан, 2018.

3. Алан Барнард. Антропология тарихы мен теориясы [оқулық] / А. Барнард; ауд. Ж. Жұмашова, 2018. - 240 б.

WEB-сайттар тізімі:

1. <http://e-history.kz/kz>

2. https://vk.com/history_qaz